

EVLİ KADINLAR LÜTUF DEĞİL HAK İSTİYORLAR

Nermin ABADAN-UNAT

Çalışmak insanoğlunun sadece geçimi için giriştiği çabalardan oluşmamaktadır. Çalışmak insanoğlunun sahip olduğu yetenekleri geliştirebileceği ölçüde onu yücelten, onun topluma yapabildiği katkılardan ötürü onurlandırıcı bir faaliyettir. Dolayısıyla cinsiyet farkını gözeterek erkeklerle çalışma fırsatı tanımak, buna karşın kadını sadece rutin bir günlük eviçi yaşamı içinde hapsetmek günümüz eşitlik anlayışına tümenden aykırıdır. Çağımızda yalnız erkeğe kamusal alana çıkıp işgörme hakkını tanımak, buna karşı kadının evli olması halinde çalışma hakkının kocanın izin koşuluna bağlamak kabul edilemez bir haksızlıktır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Türk kadını cepheye giden erkeklerin yerini kısmen doldurdu ancak yasal yoldan çalışma hakkına Cumhuriyet'te kavuştu.

Şu kadar ki 1926'da kendisine tanınan bu hak, bugün yeterli sayılmaz.

Evli Türk kadınları uzun yıllardır çağdaş anlayışa uygun hukuki çözümler beklemektedir. Kuşkusuz 1926'da İsviçre Medeni Kanunu'nun "reception" (tümenden alım) yolu ile kabulü, çok önemli bir aşamadır. Bu hukuk devrimi ile çok eşlilik ve tek taraflı boşama toptan kaldırıldı, evlilik kurumu kadın/erkeğin karşılıklı rızasına dayanan bir ortaklık zemini oturtuldu. Ancak aradan geçen zaman içinde toplumsal, kültürel, ekonomik gelişmeler karşısında özellikle aile hukuku bölümünde yer alan ve kabul edildiği zaman açısından kadınlara reform niteliğinde haklar tanıdığı kurallar, günümüzde ortaya çıkmış olan gereksinimleri karşılamaktan uzak ve yetersiz kalmıştır.

Sivil Toplum Örgütü sıfatı ile 27 kadın derneği daha 1975'te, yani 26 yıl önce Ankara'da yaptıkları kongrede ileri sürdükleri onbir temel talep arasında "Aile başkanı statüsünün sadece kocaya tanınmaması", "Kocanın, karısının işe girme ya da mesleğini ifa etmesi konusunda sahip olduğu izin verme yetkisinin kaldırılması" isteklerine yer vermişlerdir.(1) Daha sonraları 1981'de TBMM tarafından onaylanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi'nde bu ilkelere ayrı maddeler halinde yer verilmiştir. Günümüzde küresel pazar açısından kadın emeği ve istihdamı, sadece bir kadın sorunu olmaktan çıkmış olan toplumun ekonomisine damgasını vurmaktadır. Peki, Türk kadını bu değişimler karşısında hangi durumda-

dır? 1990'dan bu yana gerek kamu alanında yer alan kurumlar, gerekse sivil toplum örgütleri bu konudaki isteklerini yinelenmişlerdir. 1992'de İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi ve Vakfı Medeni Kanunda yapılması gereken değişikliklerin gerçekleştirilmesi için bir grup kadın üyeleri ile 100.000'i aşkın imzalı dilekçeyi o dönemin TBMM başkanı Hüsamettin Cindoruk'un masasına koymuştur. O dilekçeler acaba neredeler?

Uzun yıllardan beri çeşitli erkek ve kadın bilim mensuplarından oluşan kurulların hazırladıkları Medeni Kanun'un yeniden gözden geçirilmesi metni defalarca Meclise sunulmuş, ancak bir türlü gündeme gelememiştir. Nihayet 30 Aralık 1999 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulan tasarı bir yıl sonra gündeme girme fırsatına kavuşmuştur. Kurulan alt komisyonda cereyan eden tartışmalarda, basın yolu ile kamuoyuna yansıdığına göre, kadının meslek ve iş seçiminde ilk başta çok masum görünmekle beraber uygulamada büyük sakıncalar doğuracak olan bir eğilim belirmiştir.

Medeni Kanunun eski 159'uncu maddesi kadının mesleğini ifa etmesini ya da bir işe girmesini kocasının açık ya da zımni iznine bağlamıştı. Anayasa mahkemesi bu maddeyi 1990 eşitlik ilkesine aykırı düşüğü gerekçesiyle iptal etmiştir. Yeni tasarıda bu konuya 192'nci maddede yer verilmiş ve "eşlerden birinin beslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda olmadığı" konusuna açıklık getirilmiştir. Bu açık tanıma rağmen alt komisyonda FP'li, MHP'li ve ANAP'lı üyeler bu açıklama ile yetinmeyip maddeye "ailenin huzurunu gözönünde tutmak şartıyla" ibaresini eklemişlerdir. Böylece daha önce eşitlik ilkesine aykırı düşüyor gerekçesi ile iptal edilen madde bu kez arka kapıdan yeniden içeri alınmış olmaktadır. İlk bakışta çok makul görünen bu ekleme acaba ne gibi sakıncalar getirebilir? "Ailenin huzuru" hukuk açısından çok muğlak bir kavramdır. Alman Medeni Kanununda sözü edilen "ailenin çıkarları" (Md.1356) da benzer şekilde sakıncalıdır. Örneğin son haftalarda kamuoyuna yansıyan, İstanbul'da lokantada çalışan kadın personelin zührevi hastalıklar hastanesine muayeneye sevkedilmeleri kimi makamların "garson" mesleğine ne gözle baktıklarını çok açık biçimde göstermektedir. Dolayısıyla bu mesleği ifa eden kadınlar bazı kişilere göre

"ailenin huzurunu ya da çıkarlarını tehlikeye atmaktadır ve bu nedenle çalışmamalıdır" sonucuna varılabilir.

Günümüz Türkiye'sinde özellikle kentlere yaşayan kadınların ancak çok küçük bir kısmı iş hayatına atılabilmektedir. Yeni çıkan TÜSİAD raporuna göre bunların oranı sadece % 15.8'dir (2). Oysa kadın politikalarına ilişkin tüm uluslararası sözleşme ve direktifler kadınların girişimciliğe ve işgücüne özendirilmesini önermektedir. 1997'de yapılan bir sempozyumda Doç.Dr. Yıldız Ecevit'in isabetle belirttiği üzere "Kadınların emeği küreselleşmeden, ekonomik krizlerden ve yeni liberal politikalarla olumsuz yönden etkilenen toplumsal kesimlerde önemli bir kurtarıcıdır ve kadınlar emekleriyle haneleri için yeni stratejiler geliştirebilmektedirler"(3). Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu bu görüşü aynen benimsemektedir(4). Parlamento üyelerimiz evli kadınlarımıza yeni iş alanları yaratma ve edinmiş oldukları mesleki bilgilerini kullanma konusunda yol açıcı olmalıdırlar. Bu nedenle ataerkil düşünce sisteminin bir kalıntısı sayılan muğlak ölçütler yerine eşlerin tercihine saygı gösterilmeli ve her iki taraf serbest bırakılmalı. Halen TBMM'de değişik partilerin safında yer alan 23 kadın milletvekilimizin bu konuda yakın ilgi göstermeleri haklı bir beklentimizdir. Aksi takdirde kadınların siyasal temilde daha fazla yer edinmeleri gerekir tezi havada kalmış sayılacaktır. Bir kez daha söyleyelim: Evli Türk kadınları lütfen değil hak istemektedirler!

1) Türkiye Kadın Yılı Kongresi, Türk Ünesütelü Kadınlar Derneği, Ankara Şb. Ankara 1978 s.313-316.

2) Yıldız Ecevit, Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset, TÜSİAD, İstanbul 2000, s.131, Tablo 3

3) Yıldız Ecevit, Küreselleşme, Yapısal Uyum ve kadın Emeğinin Kullanımında Değişmeler, Ferhunde Özbay, Yayına Haz. Küresel Pazar Açısından Kadın Emeği ve İstihdamındaki Değişmeler, İstanbul 1998, s.72.

4) Nazan Moroğlu, Yayına Haz. Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu, İstanbul 2000, s.83.